

НАТУРАЛЬНАСЦЬ

рыкі, альбо нікому незразумела мармытанні. Усе ясна, проста, завершана.

Граматы і рэвалюеры. Шаблю, што побач пакажу хлапцук. — І зачыныю дзверы.

З тых дзён, як стартвалі м да зор, Часцей гляджу ў забалачаны прастор.

Стаю ўначы — і падае руку Мне месец у бліскучым абадзку.

Растае ўвесь сусвет бясонным зміг, Калі да вусна? прыкладу тваix.

Рука прычальці ціха да рукі, Нібы смішылі два малюшкі.

Можа, гэта і не лепшы верш у зборніку «На сонечным баку», але глядзець, як і тут арганічна злілася ў адно змест і форма, высокая думка аб асабістым досведу з зямлі пачуццямі чалавека.

«Праблема разабрання» — яе, выходзіць, можна ў пазні паставіць і вырашыць воль як:

Калі змысла свавольнік мой, Мой хлопчык, мая надзея, — Іду да яго з шчырай нямою, Сяджу на края пасялі, Вярну асцярожна з ягоных рук

Былы салдат-франтавік, Мальцінскі, натуральна, часта прымае вайну, Лепшым і найбольш дасканалым «ваенным» вершам у зборніку «На сонечным баку» я б назваў «Мой батальён».

Чытаеш верш і міжволі вяртаеш ў суровую франтавую абстаноўку, бачыш «пукатых гранацях», што «легі ў рад», і «нбыта намяні» — нават «хлеба», адчуваеш напружаную хвіліну перад атакай.

Аднак самае моцнае і цікавае ў вершы — чалавечыя постві. Іх «мірыны» — на фронце, у наступленні — псіхалагічны «канфлікт».

Вось у апошнім у гадах салдат Перахрысціў рукою ўштатат: Ты, божа, на грэмным рубяжы Мне ворага абціць дапамажы!

Звярніце ўвагу: салдат у гадзі апліае да бога, але з просьбай не захаваць жыццё — забіць ворага. І далей верш слова той, хто вырашчыў абцісьці без боскіх міласцей і дапамогі:

Мы абіліся, бразнушы жалезам, І жыць нам зарва хочацца «дэна», Але абодва ў пеня бою леем —

«Не менш моцнае ўражанне пакаюць і прыродаапісныя мініяцюры Мальцінскага, хоць трэ-

ба агарыцца, што прыродаапісальным іх можна назваць толькі умоўна, бо і тут прысутнічае дзейная асоба — сам паэт. Або, як кажуць, яго лірычны герой. Што то чайна ільзінка павісла над бурлівым морам, а ёй радасна, што змагаецца з бурой, бо яна — «удзіліна хвалі сястры»; ці то бірозна цалюе «свежыя слізы, што пакаіў у хлопца»; ці то лес напярэдні «заглядзе ў пакой мой дзверлівым воканам», а на стаде «шуршаць... як жыўцы, лісты некрутанай паперы, якая чакае вясновы і думак і слоў», — мы скрозь адчуваем прысутнасць аўтара, яго адносіны да свету, да людзей.

І, нарэшце, з мініяцюры Мальцінскага хочацца звярнуць увагу на тых, дзе выявілася і така якасць ягонага таленту, як гумар, дасціпнасць, вельмі блізня да гумару народнай пісьні. Вось адзін з прыкладаў:

Хачеў напісаць табе ўчора для слоўца Ды тыны алмазася На гора аловак.

Займуць бы аловкі — Ды нон затупіліся А дзе ты талочнычкі Жыве — я забяжыся.

Не ўсе, зразумела, вершы Х. Мальцінскага стаяць на адвольна высокім узроўні. Невяроятно іх і слабейшыя. Ёсць вершы па думцы, недасканалыя па форме («Юначы ўспамі», «Калі б, каханая, я меў...», «Гляджу я на фанта...» і г. д.). Аднак, падаглядаючы свае разнажанні аб новым зборніку Хаіма Мальцінскага «На сонечным баку», хочацца паўтарыць: у беларускага чытача адбылася прыёмная сустрэча з таленавітым лютым паэтам, членам нашай пазытайнай сямі.

Рыгор НЯХАЙ.

СПЕКТАКЛЬ «Адплата» паставіў таленавітым рэжысёрам драматычнага тэатра ў Гродна Аляксандр Струнін на ўладаным п'есе Гэта, трыба будаваць усладняла работу, бо аўтарства не забуды дае магчымасць апаічы напісанае як бы «эбоку», што, звычайна, акрамя ўсёго, і робіць рэжысёр.

Мабыць, асобныя пралікі ў «Адплате» зыходзіць менавіта ад тэатра. Скажам, зусім лішняя ў спектаклі першая націна — лірычны дует закаханых пад акампамент «Зоркі Венеры», у час якога тэатр толькі знаёміць гледачоў з персанажамі і ўводзіць у атмасферу дзеяння.

Вясковая вуліца. На парадным плане — двор Станкевічаў. Крыху ўводзіць — іх хата.

Рэжысёр А. Струнін і мастак М. Апіек спрабуюць з фатаграфічнай дакладнасцю перадаць націны побыту вясковага жыцця.

Уражанне, што і дома на сцэне сапраўдны, сапраўдны плот, брамы. У адной з наступных націнах на паворку, акрамя іншых рэчаў, ляжыць зусім натуральна штабэль будаўнічага дрэва, якое ўкраў Шыдлоўскі.

У хадзе — ці гэтай пакой Станкевічаў, ці пакой старшын пяскавога Савета Тарасевіча — абсалютна верагодна ва ўсім падрабязнасці абстаноўка: і ў мэбл, і ў рэчах хатняга ўжыву.

Спектакль не толькі аформлены ў бытавым плане, ён усёй стылёвай скіраванасцю сваёй нібы палемізуе з тымі пастаюнкамі, дзе пануюць ланізм і ўмоўнасць, які абавязкова атрыбуець тэатральнай сучаснасці.

Як часта бывае ў палеміцы, у «Адплате» бывае шмат і гавя перагубы. Часам рэчы побыта ўводзіцца на сцэну выключна дзеля таго, каб прадаман-страваць верагоднасць іх самастойнага значэння яны ў такіх выпадках не маюць і «не іграюць», больш таго, нават і не абтыграюцца. А значыць, не толькі не абавязковыя, а і пастаюнка непраўданыя.

Так, у адной націне акцёры выдаюць на падмоцы 3... глядзельнай залы праз аркестравы яму, каб ліні раз асведчыць, што сцэна — гэта не сцэна, а падстрэха гнома, дзе, па вольд п'есе, адбываюцца падзеі. Але знешняй верагоднасці можна, вядома, было б дасягнуць больш вынаходлівым па-тэатральнаму, і, галоўнае, больш зручным для акцёраў шляхам, не прымушваючы іх паўзаць і не акцэнтуючы на гэтым увагі гледачоў.

Вось і персанажы, якім даялася сустрэца з франтавікам і якія на сабе адчулі моц іх куляво, выходзіць на сцэну калядзінскі, сур'яўскі, з вялікімі сінкамі на твары. Зноў жа, усе гэтыя рэчы выключна дзеля поўнай ілюзіі праўдападобнасці.

Вядома, калі б мастак і рэжысёр вынеслі падзеі «Адплате» на агоньню пляцоўку, на пустыя крэслы, дзе ўсе абавязна толькі ўмоўна, п'есе і сам спектакль (падкрэсліваю — у дадзеным канкрэтным выпадку) стварылі б вельмі многае. Таму што тых людзей, вобразы якіх выводзіць А. Струнін, здаецца, і нельга адарваць ад рэчаў, якія іх акружаюць, ад побыту.

І ў сцэнічным жыцці герояў праўдзінца, на маю думку, не зусім паслядоўнае адчуванне аўтарам і пастаюнкам трыні паміж мастацкай праўды тэатральнага твора і натуральнага адлюстравання рэчаіснасці. Падкрэслім не палянае толькі ўмоўна, п'есе і сам спектакль (падкрэсліваю — у дадзеным канкрэтным выпадку) стварылі б вельмі многае. Таму што тых людзей, вобразы якіх выводзіць А. Струнін, здаецца, і нельга адарваць ад рэчаў, якія іх акружаюць, ад побыту.

Але ж... трыба адчуваць меру! І ў сцэнічным жыцці герояў праўдзінца, на маю думку, не зусім паслядоўнае адчуванне аўтарам і пастаюнкам трыні паміж мастацкай праўды тэатральнага твора і натуральнага адлюстравання рэчаіснасці. Падкрэслім не палянае толькі ўмоўна, п'есе і сам спектакль (падкрэсліваю — у дадзеным канкрэтным выпадку) стварылі б вельмі многае. Таму што тых людзей, вобразы якіх выводзіць А. Струнін, здаецца, і нельга адарваць ад рэчаў, якія іх акружаюць, ад побыту.

Жывуць героі ў складаны час. Вёска іхняя апынулася яра за паранічным раёне. Не так даўно адбылося ўз'ядванне Беларусі ў адзінай Савецкай дзяржаве, і людзі пачынаюць пераінтэграваць жыццё на новы лад. Але гэта не па душы тым, хто прывык жыць і расказаваць на чужым дабра, на чужым хлебе. Такія і Казімір Шыдлоўскі са сваім сынам Станкевічам, і асабліва Стэфан Станкевіч. Раней у яе была крама, раней гэтая жанчына абдырала сваіх аднавікоўцаў. Мінула!

Цяпер ёй самой, сваімі рукамі трыба зарабляць хлеб. І яна, як і некаторыя іншыя, затала чорную здыску на людзей, на Савецкую ўладу.

У драме ўсё тужэй заявляюцца вузельчыкі сутыкненняў паміж персанажамі, бо і ў «вясільні свецы» нарастае трыбова. Імяецца самалётны парубішчык вясковыя граніцы. Праз, працірныя рубяжы ледзь агенты ворага, Вось з'явіўся іхні Дамбцікі — ён выдае сабе за вясільні, а прапаганда ніякую не рэлігію, а фашызм. Праўда, гэты вобраз у самой драме атрымаўся схематычным, і яго функцыя і назначэнне ў спектаклі — яшчэ раз пасведчыць, што служыць рэлігі часта пераходзіць у лагер заахрынікаў. Такое ўражанне стварэцца асабліва таму, што вынаўца ролі Дамбціка таму, што вядома, калі б мастак і рэжысёр вынеслі падзеі «Адплате» на агоньню пляцоўку, на пустыя крэслы, дзе ўсе абавязна толькі ўмоўна, п'есе і сам спектакль (падкрэсліваю — у дадзеным канкрэтным выпадку) стварылі б вельмі многае. Таму што тых людзей, вобразы якіх выводзіць А. Струнін, здаецца, і нельга адарваць ад рэчаў, якія іх акружаюць, ад побыту.

Дзяля Л. Старажавой ролі Стэфы Станкевіч у многім новае. У мінулыя гады актрыса стварала вобразы вясковых жанчын. А гэтая ролі не толькі, як кажуць у тэатры, зроставае, а і вострахаратарная. І яна ў творацы індывідуальнасці Гродзенскага тэатра зазаяла новымі, часам нават нечаканымі фарбамі.

Стэфя Л. Старажавой — па жыццю вясковая, трохі прыгожая дэбета. Яна шырокая ступня, нібы ільнуцца зарэбці пад сабе больш зямлі. Калі засталіся яшчэ ў Стэфы якія чалавечыя пацучы, і іх, прынамсі, зусім многае. То са сваімі дочкамі суровае, няма ў іх да ласкі і яшчэты. І добрага настрою ў яе, бадай што, не бытае. Усе больш мы бачым яе незадаволенай, злысній, і я гаворыцца, на белы свет Стэфя прывыкла глядзець скося, з-пад ільба, а ў вачыя яе раз-па-разу мігаюць страшныя агеньчыкі.

Сапраўды, колькі нявысці, чорнай здыскі месціца ў гэтым чалавечу!

Стэфя Л. Старажавой — павольна натурна страўная, чалавек з вялікім тэмпераментам.

І ўсе, чым надзіляла яе прырода, усе свае сілы яна скіроўвае на адно, служыць толькі грашовому Ідаю. Гэтая яе страўня пераўрастае ў фанатызм. І якой дэкай радасцю свецыцца Стэфыны вочы, калі фашызм дазваляе ёй зноў адрыць сваю ўласную краму! Але і не чакае адплата. Спачатку фашызм заб'юць Марыяну, якую Стэфя раней адганяла ад сабе праз ненадасувізна. Яна ж, Стэфя, выдае і Аляксея Загараву, мужа Марыіны, які тут жа ў вёсцы выдас падпольную работу. Старажыня дачка Стэфы Ганна, якая ва ўсім памалага Загараву, слухае маці і вусам сваім не верыць. Няўжо магчыма такая ганебная здрада? І, стараючыся выратаваць падпольшчыка Загараву, яна прынаецца фашызму, што лістоўкі рыхтавала і распаўсюджвала яна адна, што ён тут зусім ніпрычыт.

А дона — воль, калі ласка, лістоўкі ў яе. Нёмны вядуць, астатні ў Загараву, і Ганну. Стэфя застаецца зусім адна. У яе руках — грашовыя папярковыя купоны. Грошы — іх многа, безліч. Цэлая куча! Яна спачатку моцна сціскае іх у далонях, але руці страўная дрыжаць, трыбуцца, рукі слабеюць. І грошы выпадаюць на стол, на падлогу...

Сыграна гэта Л. Старажавой вельмі артыстычна.

Спынюся яшчэ на адным вобразе — Яна Станкевіча, які развіваецца ў спектаклі паралельна вобразу Стэфы. Невысокага росту, каржанавага, Ян (арт. Я. Німберг) — у пачатку спектакля ціхі і паслухмяны чалавек. Гэта муж сваёй жанкі, а калі гаворыць яшчэ больш дакладна, муж пры жонцы. Ян разумее, што Стэфя не па-мацярынску абыхоўна даіцца са сваімі дочкамі, што яна ўвогуле жорстка, бесчалавечна. І не толькі разумее, але і балюча пакутуе праз гэта. Ды якая карысць з тых перажыванняў? Жонка — усё, муж — нішто. І артыст Я. Німберг ўдзяецца перады ўсе гэтыя супярэчлівыя пацучы. Добра паказвае вынаўца ролі і духоўнае выпрамленне свайго героя. Ян, урэшце, становіцца народным месціцам. Зрэшты, усіх кропак над «І», якія старанна расставіў А. Струнін у фінале драмы, магло б і не быць: аўтар асуджае Стэфю на смерць, і гэты прысуд (на шчасце, за сцэнай) прысудзіць у выкананне... Ян. Мне здаецца, што ў такіх эпізодах спектакль пачынае гукаць меладраматычнае яе данна даўно вядомым штапам «сямейны трагедыя».

Прыкра, што не абішыло ў спектаклі і без дзяржных персанажаў, якія маюць толькі службовыя прызначэнні. Да іх ліку належыць і вобраз старшын пяскавога Савета Тарасевіча — чалавек, які ўсе гаворыць увогуле правільна, нібы нават думкі яго паярэдзіне адрэдагаваў, — схематычная, плакатная фігура. Праўда, артыст П. Філіпаў спрабуе ажывіць персанаж характарыстыкамі, ды пастаюнкамі, мабыць, не вельмі падтрымлівае тымі навагані, нават з нецямным выглядом, больш шырокае галіфа, гімнасіёрка залічанага колеру — падганяючы Тарасевіча пад стандарт «крывага асобы».

Як бачым, пралікаў у спектаклі не так ужо і мала. Калі ўзвясціць тое дадатнае, пра што я пісаў, і памянёны мной жа недахопы, можа здацца, нібы А. Струнін з удачай вынаваў і нельга. Але ж успрымае гэты тэатральнае відзішча эмацыянальна, інакш бы пакідае абываком, або захалпае. І воль «Адплата» ў Гродна як раз з ліку тых, што захалпаюць, тых, што непасрэднасцю акцёрскіх работ і зладжанасцю ўсіх астатніх кампанентаў пераконываюць глядзельную залу, кампенсуючы выдаткі і пралікі. Зрэшты, нават калі б у «Адплате» быў толькі такі па-мастацку выразны дует, які Стэфя — Старажавой і Ян — Німберг, можна было б дараваць аўтару і тэатру многае. Дык жа акрамя таго з поўнай творчай аддачай іграюць і не вельмі значныя ролі, артысты ўзбагачаюць іх сваім веданнем і разуменнем жыццявага матэрыялу. Н. Нячывае (Юзэфя), А. Цароў (Казімір Шыдлоўскі), С. Пешакоў (Станкевіч), В. Смачуў (Заўэр), Т. Нікалаева (Марыяна) і Ю. Нікіцін (Загараву) — усе яны знайшлі ў п'есе А. Струніна дастаткова псіхалагічных і мастацкіх фарбаў, каб іх персанажы арганічна жылі ў сцэнічных абставінах.

Законую не вельмі арыгнальнае вясновае. Пры ўсіх сваіх праліках «Адплата», на маю думку, — спектакль, які мае большае, чым «мясцовае» значэнне. Я раў б паглядзець яго і гродзенцам, і жыхарам тых гарадоў, дзе тэатр з берогу Нёмна будзе гаспадарваць.

Анатоль САБАЛЕУСКІ.

Гэты ілюстрацыйны вобраз, але з кожным днём расце яго пелены багамі і папулярызацыя ў гледачоў. Перад вамі вядомы ансамбль Палаца культуры Ураўнення бытавога абслугоўвання Гомельскай вобла-

Гэты ілюстрацыйны вобраз, але з кожным днём расце яго пелены багамі і папулярызацыя ў гледачоў. Перад вамі вядомы ансамбль Палаца культуры Ураўнення бытавога абслугоўвання Гомельскай вобла-

дзіцца са сваімі дочкамі, што яна ўвогуле жорстка, бесчалавечна. І не толькі разумее, але і балюча пакутуе праз гэта. Ды якая карысць з тых перажыванняў? Жонка — усё, муж — нішто. І артыст Я. Німберг ўдзяецца перады ўсе гэтыя супярэчлівыя пацучы. Добра паказвае вынаўца ролі і духоўнае выпрамленне свайго героя. Ян, урэшце, становіцца народным месціцам. Зрэшты, усіх кропак над «І», якія старанна расставіў А. Струнін у фінале драмы, магло б і не быць: аўтар асуджае Стэфю на смерць, і гэты прысуд (на шчасце, за сцэнай) прысудзіць у выкананне... Ян. Мне здаецца, што ў такіх эпізодах спектакль пачынае гукаць меладраматычнае яе данна даўно вядомым штапам «сямейны трагедыя».

Прыкра, што не абішыло ў спектаклі і без дзяржных персанажаў, якія маюць толькі службовыя прызначэнні. Да іх ліку належыць і вобраз старшын пяскавога Савета Тарасевіча — чалавек, які ўсе гаворыць увогуле правільна, нібы нават думкі яго паярэдзіне адрэдагаваў, — схематычная, плакатная фігура. Праўда, артыст П. Філіпаў спрабуе ажывіць персанаж характарыстыкамі, ды пастаюнкамі, мабыць, не вельмі падтрымлівае тымі навагані, нават з нецямным выглядом, больш шырокае галіфа, гімнасіёрка залічанага колеру — падганяючы Тарасевіча пад стандарт «крывага асобы».

Як бачым, пралікаў у спектаклі не так ужо і мала. Калі ўзвясціць тое дадатнае, пра што я пісаў, і памянёны мной жа недахопы, можа здацца, нібы А. Струнін з удачай вынаваў і нельга. Але ж успрымае гэты тэатральнае відзішча эмацыянальна, інакш бы пакідае абываком, або захалпае. І воль «Адплата» ў Гродна як раз з ліку тых, што захалпаюць, тых, што непасрэднасцю акцёрскіх работ і зладжанасцю ўсіх астатніх кампанентаў пераконываюць глядзельную залу, кампенсуючы выдаткі і пралікі. Зрэшты, нават калі б у «Адплате» быў толькі такі па-мастацку выразны дует, які Стэфя — Старажавой і Ян — Німберг, можна было б дараваць аўтару і тэатру многае. Дык жа акрамя таго з поўнай творчай аддачай іграюць і не вельмі значныя ролі, артысты ўзбагачаюць іх сваім веданнем і разуменнем жыццявага матэрыялу. Н. Нячывае (Юзэфя), А. Цароў (Казімір Шыдлоўскі), С. Пешакоў (Станкевіч), В. Смачуў (Заўэр), Т. Нікалаева (Марыяна) і Ю. Нікіцін (Загараву) — усе яны знайшлі ў п'есе А. Струніна дастаткова псіхалагічных і мастацкіх фарбаў, каб іх персанажы арганічна жылі ў сцэнічных абставінах.

Законую не вельмі арыгнальнае вясновае. Пры ўсіх сваіх праліках «Адплата», на маю думку, — спектакль, які мае большае, чым «мясцовае» значэнне. Я раў б паглядзець яго і гродзенцам, і жыхарам тых гарадоў, дзе тэатр з берогу Нёмна будзе гаспадарваць.

Анатоль САБАЛЕУСКІ.

Гэты ілюстрацыйны вобраз, але з кожным днём расце яго пелены багамі і папулярызацыя ў гледачоў. Перад вамі вядомы ансамбль Палаца культуры Ураўнення бытавога абслугоўвання Гомельскай вобла-

ДЗЕ ПАЧЫНАЕЦЦА МАСТАЦТВА...

СПЕКТАКЛЬ «АДПЛАТА» У ГРОДЗЕНСКИМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРА

як не стасуецца з доволі наўнянай вонкавай тэатральнай вайну. Добра, што батальонская наступна месца ісхадзіла-гізму ў раскрыцці персанажаў.

І зноў мы павіны звярнуцца да самі Станкевічаў, асабліва да Стэфы, да яе ўчынкаў і спраў. Менавіта з гэтым вобразам звязана асноўная тема «Адплате». Тама прагнасці, уладзішча, якое не толькі калечыць душы, але і прыводзіць чалавечна да маральнага краху. Гэтая тема сама па сабе, вядома, не новае. Я назваў бы шмат каго з пісьменнікаў — ад К. Чорнага да І. Козела, — якія распрабавалі яе глыбока і арыгнальна. Тым не менш яна не траціць сваёй актуальнасці ў мастацтве і сёння.

Галоўнае і аднае для Стэфы — багачце. Думка прыбраць яе мага больш не дае ёй спакою, адгане ўсе астатняе, засціць свет. Багачце, «узвышчаючы» Стэфю, робіць яе сваім пакарлівым рабом, растопвае ў ёй чалавечнасць. Самая надзея і самая асноўная крыніца нажывы, па разуменні гералі, ці самы лепшы і жыццёва верагодны сродак знаходзіцца аўтар для матывавак паводзін Стэфы: мог бы быць кавалак зямлі, млын. Але, урэшце, справа не ў гэтым — уласна крама ў дадзеным выпадку — сімвал, не болей. Сімвал нажывы, рабунку.

Дзеля нажывы Стэфя Станкевіч, як ужо гаварылася, ажывае літавальна ўсім. Яна запынтала свайго мужа Яна растагала ў ім чалавечнае, ператварыўшы ў бявольнае, ва ўсім паслухмяную істоту. Яна змалала жыццё старшын дачы Ганне, вясільні не замжж за багатага, але нялюбага чалавеча. Яна тое ж самае падытвала і для малодшай дачкі Марыіны. І калі Марыяна не захачела губыць сябе, сваю маладосць дзеля багачы, дзеля матчыных прымхаў, тая амаль зусім ажывала.

Для Л. Старажавой ролі Стэфы Станкевіч у многім новае. У мінулыя гады актрыса стварала вобразы вясковых жанчын. А гэтая ролі не толькі, як кажуць у тэатры, зроставае, а і вострахаратарная. І яна ў творацы індывідуальнасці Гродзенскага тэатра зазаяла новымі, часам нават нечаканымі фарбамі.

Стэфя Л. Старажавой — па жыццю вясковая, трохі прыгожая дэбета. Яна шырокая ступня, нібы ільнуцца зарэбці пад сабе больш зямлі. Калі засталіся яшчэ ў Стэфы якія чалавечыя пацучы, і іх, прынамсі, зусім многае. То са сваімі дочкамі суровае, няма ў іх да ласкі і яшчэты. І добрага настрою ў яе, бадай што, не бытае. Усе больш мы бачым яе незадаволенай, злысній, і я гаворыцца, на белы свет Стэфя прывыкла глядзець скося, з-пад ільба, а ў вачыя яе раз-па-разу мігаюць страшныя агеньчыкі.

Сапраўды, колькі нявысці, чорнай здыскі месціца ў гэтым чалавечу!

Стэфя Л. Старажавой — павольна натурна страўная, чалавек з вялікім тэмпераментам.

І ўсе, чым надзіляла яе прырода, усе свае сілы яна скіроўвае на адно, служыць толькі грашовому Ідаю. Гэтая яе страўня пераўрастае ў фанатызм. І якой дэкай радасцю свецыцца Стэфыны вочы, калі фашызм дазваляе ёй зноў адрыць сваю ўласную краму! Але і не чакае адплата. Спачатку фашызм заб'юць Марыяну, якую Стэфя раней адганяла ад сабе праз ненадасувізна. Яна ж, Стэфя, выдае і Аляксея Загараву, мужа Марыіны, які тут жа ў вёсцы выдас падпольную работу. Старажыня дачка Стэфы Ганна, якая ва ўсім памалага Загараву, слухае маці і вусам сваім не верыць. Няўжо магчыма такая ганебная здрада? І, стараючыся выратаваць падпольшчыка Загараву, яна прынаецца фашызму, што лістоўкі рыхтавала і распаўсюджвала яна адна, што ён тут зусім ніпрычыт.

А дона — воль, калі ласка, лістоўкі ў яе. Нёмны вядуць, астатні ў Загараву, і Ганну. Стэфя застаецца зусім адна. У яе руках — грашовыя папярковыя купоны. Грошы — іх многа, безліч. Цэлая куча! Яна спачатку моцна сціскае іх у далонях, але руці страўная дрыжаць, трыбуцца, рукі слабеюць. І грошы выпадаюць на стол, на падлогу...

Сыграна гэта Л. Старажавой вельмі артыстычна.

Спынюся яшчэ на адным вобразе — Яна Станкевіча, які развіваецца ў спектаклі паралельна вобразу Стэфы. Невысокага росту, каржанавага, Ян (арт. Я. Німберг) — у пачатку спектакля ціхі і паслухмяны чалавек. Гэта муж сваёй жанкі, а калі гаворыць яшчэ больш дакладна, муж пры жонцы. Ян разумее, што Стэфя не па-мацярынску абыхоўна даіцца са сваімі дочкамі, што яна ўвогуле жорстка, бесчалавечна. І не толькі разумее, але і балюча пакутуе праз гэта. Ды якая карысць з тых перажыванняў? Жонка — усё, муж — нішто. І артыст Я. Німберг ўдзяецца перады ўсе гэтыя супярэчлівыя пацучы. Добра паказвае вынаўца ролі і духоўнае выпрамленне свайго героя. Ян, урэшце, становіцца народным месціцам. Зрэшты, усіх кропак над «І», якія старанна расставіў А. Струнін у фінале драмы, магло б і не быць: аўтар асуджае Стэфю на смерць, і гэты прысуд (на шчасце, за сцэнай) прысудзіць у выкананне... Ян. Мне здаецца, што ў такіх эпізодах спектакль пачынае гукаць меладраматычнае яе данна даўно вядомым штапам «сямейны трагедыя».

Прыкра, што не абішыло ў спектаклі і без дзяржных персанажаў, якія маюць толькі службовыя прызначэнні. Да іх ліку належыць і вобраз старшын пяскавога Савета Тарасевіча — чалавек, які ўсе гаворыць увогуле правільна, нібы нават думкі яго паярэдзіне адрэдагаваў, — схематычная, плакатная фігура. Праўда, артыст П. Філіпаў спрабуе ажывіць персанаж характарыстыкамі, ды пастаюнкамі, мабыць, не вельмі падтрымлівае тымі навагані, нават з нецямным выглядом, больш шырокае галіфа, гімнасіёрка залічанага колеру — падганяючы Тарасевіча пад стандарт «крывага асобы».

Як бачым, пралікаў у спектаклі не так ужо і мала. Калі ўзвясціць тое дадатнае, пра што я пісаў, і памянёны мной жа недахопы, можа здацца, нібы А. Струнін з удачай вынаваў і нельга. Але ж успрымае гэты тэатральнае відзішча эмацыянальна, інакш бы пакідае абываком, або захалпае. І воль «Адплата» ў Гродна як раз з ліку тых, што захалпаюць, тых, што непасрэднасцю акцёрскіх работ і зладжанасцю ўсіх астатніх кампанентаў пераконываюць глядзельную залу,

